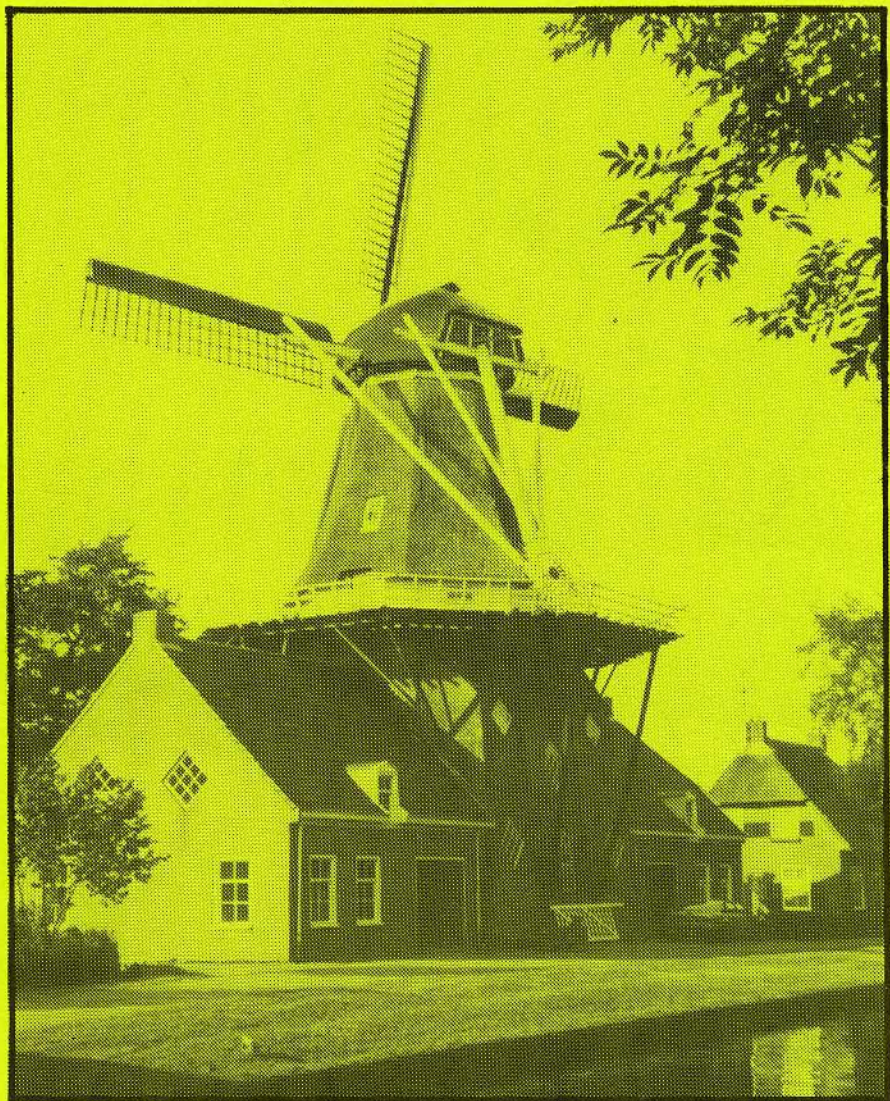

de zelfzwichter⁴⁹

BIJ DE VOORPLAAT

Ditmaal geen Groninger molen als voorplaat, maar een fraaie opname van de koren- en oliemolen *De Wachter* te Zuidlaren (Dr.).

Deze grote molen werd gebouwd in 1851 en is reeds vanaf 1895 in bezit van de familie Medendorp. De huidige eigenaar is de befaamde molenbouwer J.D. Medendorp.

In 1898 werd een 40-p.k. stoommachine als hulpkracht in gebruik genomen voor aandrijving van de olieslagerij. Deze olieslagerij heeft nog tot in 1930 gewerkt.

De Heer Medendorp is in zijn schaarse vrije tijd steeds bezig molen en stoommachine weer in orde te krijgen.

De Wachter in Zuidlaren is een bijzonder monument waar we heel zuinig op moeten zijn !

Foto: W.O. Bakker - 28 juni 1986.

de zelfzwichter

JAARGANG 13, NUMMER 49,
MAART 1988

'De Zelfzwichter' is het orgaan van de Vereniging Vrienden van de Groninger Molens en van de Stichting De Groninger Molen.

Het blad verschijnt in maart, juni, september en december.
Aan het lidmaatschap van de Vereniging van minimaal f 20,- per jaar is het abonnement van 'De Zelfzwichter' gekoppeld. Losse nummers kosten f 2,50 exclusief porto.

REDAKTIE:

C.E. van der Horst, Scheemda
W.O. Bakker, Harkstede
H. Berends, Sebaldeburen
H.A. Hachmer, Noordhorn

VORMGEVING & TYPEWERK:

Martin en Jeannette van Doornik,
Westernieland

AAN DIT NUMMER WERKTEN MEE:

C.E. van der Horst, H.A. Hachmer,
Martin E. van Doornik, W.O. Bakker,
Henk Berends, Grieto de Vries,
Bé Oomkens en Ida Wierenga-Spijk.

DRUK:

Scholma Druk, Bedum

CORRESPONDENTIE-ADRESSEN:

Vereniging Vrienden van de Groninger Molens:

Postbus 213, 9700 AE Groningen
Postgirorekening: 3866034

Tevens post bestemd voor uw redactie.

Stichting De Groninger Molen:

Westersingel 43, 9718 CD Groningen
Telefoon 050-121694 (uitsluitend Stichting).

IN DEZE ZELFZWICHTER:

<i>Redactioneel</i>	2
<i>Contributiebetaling 1988</i>	3
<i>Jaarverslag Vrienden van de Groninger Molens</i>	3
<i>'Bus zien Eulimeuln' Veendam</i> ..	7
<i>Graanprijzen uit 1549</i>	10
<i>De molens van Molenrijge</i>	13
<i>Nationale Molendag 14 mei 1988</i> .	15
<i>Jaarverslag Stichting De Groninger Molen</i>	16
<i>Molennieuws</i>	16
<i>Smidsvuur gevraagd</i>	18
<i>Poldermolen 'De Zwakkenburger'</i> .	18
<i>Contactcommissie Groningen</i>	19
<i>Rectificatie</i>	20
<i>Over een molenverzameling</i>	20
<i>Lijst bestuursleden</i>	23
<i>Molen-notities</i>	24
<i>Ons molenwinkeltje</i>	26
<i>Nieuwe leden</i>	27
<i>'t Water is nat</i>	27

REDAKTIONEEL

Over de restauratie van molens.

Molens, die nu nog in ons land zijn overgebleven na het grote molen-sterven in de vorige decennia, zijn voorbeelden van de strijd om de "Struggle for life".

Allen, vooral de korenmolens, dragen dan ook de kenmerken in zich van modernisering als wiekverbeteringen, hulpmotoren, aanbouswels en uitbreidingen. Zij maken de molen tot een echte kleine fabriek en daardoor tot een waarlijk monument van bedrijf en techniek.

Heel dikwijls wordt bij restauratie genoemde moderniseringën verwijderd, niet meer aangebracht en zelfs gesloopt. Dit is jammer en doet m.i. grote afbreuk aan het monument.

Voorbeelden zijn er ook in onze provincie te over. De molen *Edens* in Winschoten bijvoorbeeld was tot voor kort omgeven door een meelfabriek met (fraaie) pakhuizen. Alles is gesloopt en alleen de molen staat er nu nog, sec, op een pleintje....

De *Westerse Watermolen* in Nieuw-Scheemda, ver in de polder gelegen, vormde in de zestiger jaren een eenheid met het molenaarshuis en het voormalige stoomgemaal met nog een vierkante (!) schoorsteenpijp. Na de ruilverkaveling moest de windmolen blijven staan, het was immers een monument, maar de aanhorigheden werden zonder scrupules afgebroken. Nu staat de molen er nog eenzaam en verlaten in de grote lege polder. Een onherstelbaar verlies.

Standaardmolens met kombuizen zijn voorbeelden van uitbreiding van een kleinschalig werktuig. Deze kombuizen worden meestal bij restauraties weggelaten, zodat het publiek wordt geconfronteerd met een molen zoals die honderd jaar eerder werd gebruikt. Jammer, want de evolutie in het molenbedrijf moet zichtbaar blijven.

Graag doe ik dan ook een BEROEP op ALLE monumenten-zorgende instanties hier extra attent op te zijn, veel is inmiddels verdwenen, maar nog niet alles is verloren gegaan.

C.E. van der Horst.

De nog steeds in bedrijf zijnde standaardmolen met zijn vele kombuizen te Wormhout (Frans-Vlaanderen). Behalve windkracht kan hij ook door stoom, diesel of electriciteit worden aangedreven. Gebouwd in 1756. Een prachtmolen!

Foto: F.D.M. Weemaes, Terneuzen.

Voor het volgende nummer van 'De Zelfzwichter' van juni 1988 wordt u vriendelijk verzocht uw kopij in te zenden vóór:

16 mei 1988.

CONTRIBUTIEBETALING 1988

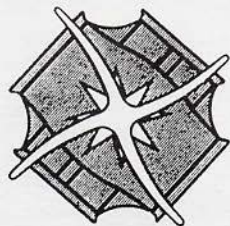
Evenals voorgaande jaren treft u in deze eerste 'Zelfzwichter' van het nieuwe jaar een acceptgirokaart aan, waarmee u de contributie kunt voldoen. Ik verzoek u vriendelijk de contributie zo spoedig mogelijk te betalen. De vereniging heeft dan weer de financiële ruimte om haar plannen voor 1988 uit te voeren. Het bestuur is er nog druk mee bezig, maar u zult op de jaarvergadering en in de volgende 'Zelfzwichter' hierover het een en ander te horen c.q. te zien krijgen.

De contributie blijft voor dit jaar f 20,-. Het wordt echter zeer op prijs gesteld als u de vereniging met een extra gift verrast.

Enkele leden hebben reeds de contributie voor 1988 betaald. Zij ontvangen derhalve ook geen accept-girokaart. Het bestuur is van plan dit jaar weer flink aan de weg te timmeren voor het molenbehoud en molenherstel.

Uw bijdrage is daarvoor hard nodig.

Uw penningmeester,
Grieto de Vries.

JAARVERSLAG 1987 VERENIGING VRIENDEN VAN DE GRONINGER MOLENS

door C.E. van der Horst

Nu wij in het jaar 1988 zijn aanbeland, wordt er weer een verslag over het afgelopen jaar 1987 verwacht van de secretaris van uw vereniging.

Om te beginnen zijn er grote voorde-
ringen gemaakt bij de herbouw van
het zaag- en korenmolentje *Bovenrijge*
te Ten Boer. Er wordt nu hard gewerkt
aan het gaande werk en de roeden.
Op 1 mei 1988 moet de molen klaar
zijn en opgeleverd worden.

Uiteindelijk is dan de wens vervuld,
die de oprichters van onze vereniging
zich altijd hadden gesteld. Ook de

leden van het eerste uur (1973-'74),
die zich spontaan als lid aanmeldden
juist naar aanleiding van dit streven,
kunnen dan nu (bijna) tevreden zijn.

Het aantal leden per ultimo december
bedroeg 651 (het jaar daarvoor 659).
Het blijkt hieruit als steeds dat van
een vaste kern kan worden gesproken,
er gaat wat af wegens overlijden en
verhuizing en er komt wat bij door
nieuwe inwoners en nieuwe vrijwillige
molenaars. Helaas kan nog steeds niet
gesproken worden van een grote toe-
name van nieuwe leden en dat is

jammer, want onze Groninger windmolens zijn het ten volle waard.

In het verslagjaar is de verhuizing een feit geworden van het molenkantoor. Men verhuisde niet alleen van de Sint-Walburgstraat naar de Westersingel in Groningen, maar er kwam tevens een fusie tot stand tussen de Stichting Oude Groninger Kerken, de Groninger Borgenstichting en de Stichting Monumentenwacht. Dit alles onder beheer van de Stichting Federatie Monumenten Organisatie (SFMO). Door deze verhuizing en fusie kan de in 1987 opgerichte Stichting De Groninger Molen haar werkzaamheden optimaal uitvoeren. Dat een en ander ook voor onze vereniging van groot belang is, behoeft nauwelijks nader betoog.

In het verslagjaar werden acht bestuursvergaderingen gehouden, zeven hiervan in de Consistoriekamer te Hoogkerk en één op het nieuwe molenkantoor te Groningen.

Gewoonte getrouw organiseerden wij voor de leden weer een tweetal ledenvergaderingen. De voorjaars- en algemene ledenvergadering vond plaats in de Groningenhof van het Veemarkt-complex aan de Sontweg te Groningen. Er konden door de voorzitter een kleine honderd bezoekers verwelkomd worden.

Na de pauze werd door de heer Jos van der Bruggen uit Heerlen een film vertoond over de restauratie van de vroegere Zaanse molen *De Grauwe Beer* in het Limburgse Beesel (zie foto).

De najaarsvergadering, die altijd op wisselende plaatsen in de provincie wordt gehouden, vond plaats in Harkstede op 6 november in zaal Tammeling, direct naast de fraaie korenmolens van dit dorp gelegen.

Als experiment is met ingang van deze vergadering gestart met een ruilbeurs, welke een uur voor het begin van de vergadering plaats vindt. Verzamelaars op molengebied krijgen op deze manier meer gelegenheid om zaken op molengebied met elkaar te ruilen. In de toekomst zal hiermee worden doorgegaan. Er kwamen die avond een 85 belang-

Beltkorenmolens "De Grauwe Beer" te Beesel (Limburg).

Gebouwd in 1604 als eerste bovenkruier-houtzaagmolen van ons land te Zaandam en in 1891 verplaatst naar Beesel en aldaar in gebruik als korenmolen. Door oorlogshandelingen in 1944 zwaar beschadigd en in 1982-'83 gerestaureerd.

Foto: Jos van der Bruggen, Heerlen.

stellenden, die na het officiële gedeelte een dia-serie te zien kregen van de opbouw in 1964-'65 van de stellingmolen *De Zwaan* te Holland, Michigan in de U.S.A. De dia's werden vertoond en waren van molenbouwer J.D. Medendorp uit Zuidlaren, die destijds de molen herbouwde.

Excursie.

Voor een niet onbelangrijk aantal leden vormt de jaarlijkse excursie een hoogtepunt in het verenigingsjaar van de Groninger molenvrienden.

Op 19 september vertrokken twee bus- sen met 85 deelnemers door Friesland naar Noord-Holland.

In Friesland werd de grote koren- molen *Windlust* van Wolvega met een bezoek vereerd en een paaltjasker in de Weerribben (Ov.) en bijna aan het eind van de tocht, op de terugweg dus, de poldermolen *Lonjé* bij Bols- ward.

In Noord-Holland werd de korenmolen *De Hoop* te Wervershoof bezocht en in Medenblik was alle tijd voor de be- zichtiging van het stoommachinemuseum: *De Vier Noorder Koggen*.

De weer uitstekend lopende excursie was voorbereid door de heren L. Groene- wold en G.F.J. Koster. Het bestuur wil ook op deze plaats hen gaarne hiervoor dankzeggen!

Propaganda op beurzen.

In het verleden was het veelal moge- lijk voor onze vereniging om gratis, of voor zeer weinig kosten aan diverse beurzen en tentoonstellingen deel te nemen. De laatste jaren echter is deze mogelijkheid niet meer aanwezig. Dit is jammer, want de kas van de vereniging laat niet toe een hoge standhuur te betalen.

In het verslagjaar bleef de propa- ganda op beurzen dan ook beperkt tot een dia- en filmavond te Eelde (Dr.) op 8 oktober 1987. Deze bijeenkomst werd weer verzorgd door de heren L.H. Brink en B. Dijk, waarvoor dank.

Andere activiteiten.

De 15^e Nationale Molendag, een Neder- landse aangelegenheid, vond plaats op 9 mei 1987. Er woei die dag een ideale molenwind en ook de zon was volop aanwezig. Het was dan ook een succesdag, want er waren 607 draai- ende molens. Een absoluut record! De Werkgroep Nationale Molendag, die hier jarenlang naar heeft gestreefd, kan nu tevreden zijn. Vorig jaar werden er 570 molens geteld, die draaiden of in ieder geval openge- steld waren.

In onze eigen provincie Groningen waren 51 molens op deze dag in werking (v.j. 49).

De 10e Molencontactdag, georganiseerd door 'De Hollandsche Molen', werd in 1987 gehouden in Hotel Casa te Amster- dam. Onze voorzitter, dhr. T. de Jong en onze technisch adviseur, dhr. B. Dijk, bezochten dit gebeuren op 20 november.

De nog jonge Stichting De Groninger Molen vergaderde enige malen in één der zalen van de Martinihal in Gro- ningen. Verschillende bestuursleden van onze vereniging gaven daarbij acte de présence.

Molenopeningen.

Onder dit onderwerp konden wij mees- tal wel een aantal molens noemen, die feestelijk werden heropend. In het verslagjaar was het hiermede maar karig gesteld.

De enige opening die wij u kunnen melden, is die van de standermolen te Ter Haar (gemeente Vlagtwedde) op 25 november 1987. Helaas was niemand van onze vereniging hiervoor uitge- nodigd. Men schijnt daar in Vlagtwedde nog steeds niet op de hoogte te zijn van een hechte Groninger molenwereld. Jammer en betreurenswaardig!

Film over de Groninger molenwereld.

De film over de Groninger molenwereld, die wordt vervaardigd door de film- ploeg van de EGD is, zoals werd ver- wacht, in het verslagjaar nog niet gereed gekomen.

Er wordt nog steeds aan gewerkt en tijdens de bestuursvergadering op 1 december heeft het bestuur het ge- deelte van de herbouw van het molentje *Bovenrijge* te Ten Boer mogen bekijken. Dat onderdeel was zeer de moeite waard. Gehoopt wordt nu dat de film in 1988 geheel gereed zal komen.

De Zelfzwichter.

Zoals het behoort is het tijdschrift 'De Zelfzwichter' weer vier maal in het verslagjaar uitgekomen. 135 pag's konden hierdoor weer met allerlei wetenswaardigheden de molens betref- fende, naar onze leden worden verzon- den.

Heel in het begin van het jaar verliet

mevr. E.H. Laan-Berghuis de redactie, met het gevolg, dat het redactieteam uit slechts vier personen bestond.

Aan het einde van het verslagjaar moest ook de heer L. Groenewold zich terugtrekken vanwege een zware studie, nodig voor zijn carrière. Een redactieteam van drie man is echter onvoldoende om dit werk goed te kunnen verrichten. Gelukkig heeft inmiddels de heer H.A. Hachmer uit Noordhorn zich bereid verklaard om met ingang van 1 januari 1988 tot de redactie toe te treden.

De redactie zal dan ook bestaan uit de heren:

C.E. van der Horst - Scheemda,
H. Berends - Sebaldeburen,
W.O. Bakker - Harkstede en
H.A. Hachmer - Noordhorn.

De lay-out en het typeklaar maken geschiedde steeds weer door dhr. en mevr. Van Doornik te Westernieland.

Dit is veel werk en het bestuur is hen daarvoor dan ook zeer dankbaar. Ook ontving de redactie weer bijdragen van derden. Het spreekt vanzelf, dat dit in dank wordt aanvaard. Wij hopen ook in het komende jaar weer op bijdragen van lezers. Het is het bestuur gebleken dat 'De Zelfzwichter' in een behoefte voldoet en dat zij goed wordt gelezen, gezien de vaak vele reacties, die worden ontvangen.

Bestuursamenstelling.

In het verslagjaar waren aan de beurt van aftreden mevr. E.H. Laan-Berghuis en de heer F. Graeler. Laatstgenoemde stelde zich herkiesbaar, eerstgenoemde niet.

Op de jaarvergadering van 12 maart 1987 werd met algemene stemmen in deze vacature voorzien door de verkiezing van Mej. M. Heidema uit Winschoten.

Het bestuur (1987) ziet er nu als volgt uit:

T. de Jong	Hoogkerk	<i>Voorzitter</i>
C.E. van der Horst	Scheemda	<i>Secretaris en eindredakteur van 'De Zelfzwichter'</i>
L. Groenewold	Zuidwolde (Gr.)	<i>Penningmeester</i>
L.H. Brink	Haren	<i>Tweede secretaris</i>
B. Dijk	Den Ham	<i>Technisch adviseur en biotoopwachter</i>
J. van Dijk	Groningen	<i>Lid</i>
F. Graeler	Zuidhorn	<i>Lid</i>
L.H. Duym	Groningen	<i>Lid</i>
G.F.J. Koster	Peize (Dr.)	<i>Lid</i>
G.J. de Vries	Scheemda	<i>Lid</i>
Mej. M. Heidema	Winschoten	<i>Lid</i>

Vrijwillige molenaars.

De voorjaarsbijeenkomst voor vrijwillige molenaars, georganiseerd door onze vereniging, vond plaats te Hoogkerk op 27 april 1987. De opkomst was teleurstellend, slechts 25 leden. De heer G.J. Pouw hield een causerie over de snuifmolen.

De najaarsbijeenkomst werd gehouden in het restaurant 't Sprookjeshof' te Zuidlaren. Voor deze middag was wél voldoende belangstelling: ongeveer 50 Gilde-leden kwamen bijeen. Op het programma stond een bezoek aan de fraaie molen *De Wachter* te

Zuidlaren, een olie- en korenmolen, eigendom van molenmaker J.D. Medendorp.

Geslaagde vrijwillige molenaars.

Ook dit jaar zijn er weer enkele geslaagden te melden voor het examen van het Gilde van Vrijwillige Molenaars. Het zijn:

H. Tamminga
Mej. M. Heidema
J. Hazelhoff en
mevr. I. Wieringa-Spijk.

De examens werden gehouden op 2 april

1987 op de koren- en pelmolen *De Leeuw* te Zeerijp. Voor al deze geslaagden: proficiat!!

Vooruitzichten 1988.

In 1988 zal, naar stellig moet worden aangenomen, de herbouw zijn voltooid van het zaag- en korenmolentje *Bovenrijge* te Ten Boer. Een lang gekoesterde verenigings-wens zal dan in vervulling zijn gegaan.

De sterke bezuinigingen bij de Rijksdienst voor de Monumentenzorg zullen

ongetwijfeld ook in 1988 een negatieve invloed uitoefenen op het gehele Nederlandse monumentenbestand, waaronder de molens, onze meest kwetsbare monumenten, dreigen de dupe te worden. Gelukkig is het dat steeds meer mensen en de lagere overheid, bereid zijn om de schouders onder dit probleem te zetten, zodat 1988 met vertrouwen tegemoet kan worden gezien.

Scheemda,
C.E. van der Horst,
secretaris.

BUS ZIEN EULIEMEULN TE VEENDAM

door H.A. Hachmer

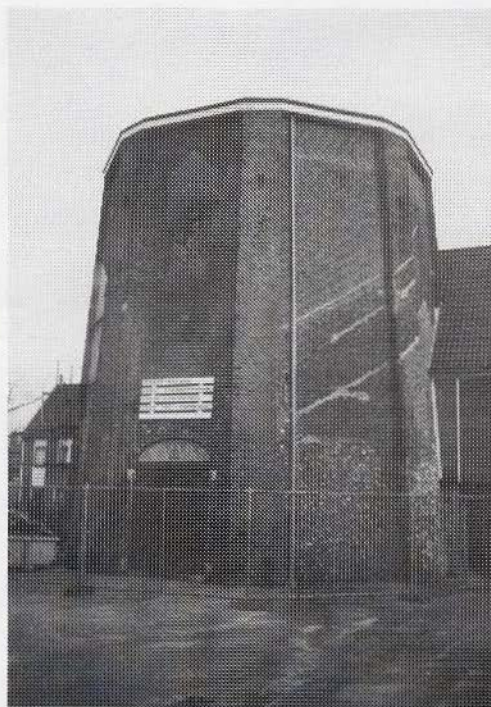
In de vorige 'Zelfzwichter' maakten we reeds melding van het feit, dat men is begonnen met de wederopbouw van de molen van Bus. Het plan wordt in fasen uitgevoerd. De bijgebouwen die samen met de romp *De Stoomolieslagerij Bus* vormden, zijn reeds verdwenen. Hiervoor in de plaats kwam nieuwbouw. Deze nieuwbouw loopt door tot aan de romp. Een nieuwe inritdeur is reeds geplaatst en men is begonnen met het invoegen en bijwerken van de muren. De diepe kelder, die onder de molen lag, is verdwenen en het dak van de romp lekvrij gemaakt. Nieuwe gietijzeren ramen zijn aanwezig en worden momenteel geplaatst. Zodoende komt men stukje bij beetje bij de tweede fase: het plaatsen van een bovenbouw. Voordat het echter zover is, zal er nog heel wat water door het Oosterdiep stromen.

Toch is de voortgaande reconstructie aanleiding om eens dieper in te gaan op de historie van de molen. Een groot deel van het onderstaande artikel verscheen eerder in het "Bulletin" van het Veenkoloniaal Museum. Van enkele, door Ir. D.J. Pattje in zijn rubriek "Uit de boekenkast" geschreven artikelen maakten wij met zijn toestemming een samenvatting. Een deel van zijn gegevens ontleende hij aan het boek "De Brood-zetting en de Belasting op het Gemaal" door F.J. de Zee, burgemeester van Veendam (1921-1939) en grondlegger van het Veenkoloniaal Museum. Dit boek en het in het artikel genoemde maalboek van de weduwe A. Bus zijn in de bibliotheek van het museum te vinden.

In het jaar 1705 kwam de burgemeester van Groningen met zijn assistenten naar Veendam om, na overleg met de

bewoners van zowel het Ooster- als het Westerdiep, de plaats van een tweede molen aan te wijzen. Dat werd niet de plaats waar we de huidige romp vinden, maar een flink eind oostelijker aan de Molenstreek, voorbij de spoorwegovergang!

Op 25 mei 1810 kocht Abraham Jurjens Busch deze koren- en pelmolen met behuizing van Hindrik Harmannus van der Veen. Abraham werd zo de grondlegger van een familiebedrijf dat eind vorige, begin deze eeuw zou uitgroeien tot een stoomolieslagerij. De bovenbouw van de door Abraham aangekochte molen was afkomstig van een stad-Groninger molen. Deze moet op een der stadswallen gestaan hebben en werd in 1705 overgebracht naar Veendam. Mevrouw H.A.G. Bus, dochter van de laatste Bus, die de molen geëxploiteerd heeft, te weten Jurjen Abrahams Bus, vertelde aan de heer Pattje dat

De restauratie aan de molenromp in Veendam in volle gang. Nieuwbouw rechts tegen de romp aan. De nieuwe toegangsdeuren zijn in oude stijl weer hersteld (vergelijk foto op pag. 26 in 4/87).

Foto: H.A. Haahmer, januari 1988.

zij de beschikking heeft gehad over oude perkamenten waaruit bovenstaande zou blijken. Helaas zijn deze documenten tijdens de bevrijding van Groningen in 1945 verloren gegaan.

Abraham Jurjens betaalde in 1810 maar liefst f 28.220,- voor deze molen. Voor die tijd was dat een buitengewoon hoog bedrag, maar hij verkreeg daarvoor het alleenrecht om in de hele gemeente rogge te malen. Een belangrijk recht, daar rogge toentertijd het meest gebruikt werd. Het was te verwachten dat hierover conflicten zouden ontstaan met de tweede molenaar in het dorp. Deze conflicten bleven dan ook niet uit. In 1812 begon Kemper, eigenaar van de molen aan het Beneden Verlaat (de latere molen van Tholema) rogge te malen. Na een advies van de schout Tjark Jans Giezen, besliste de onderprefect te Winschoten, dat Kemper in

overtreding was en zich van rogge malen moest onthouden. Met Kemper is Busch nooit tot overeenstemming gekomen. In 1822 verkocht Kemper de molen aan Hemmo Nauta Muntinghe. Deze had geluk. Vijf bakkers uit Meeden verzochten hun koren te mogen laten malen op de molen van Hemmo. Gedeputeerde Staten beschikten positief omdat de molen van Garrelisma te Meeden te kleine stenen had!

In 1825 wist Busch met Hemmo tot overeenstemming te komen. Hemmo Nauta Muntinghe en Busch sloten met de gemeenteraad, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten, een abonnement af voor belasting op het gemaal. Bij contract werd een bedrag van f 4.881,60 vastgesteld, waarvan Busch twee-derde en Muntinghe een-derde betaalde. In 1829 werd er op de molen 722 mud en 60 kop tarwe vermalen tegenover 4702 mud en 32 kop rogge.

Het jaar daarop bedroeg dit maar liefst 1016 mud en 48 kop tarwe tegenover 6850 mud en 24 kop rogge.

Bovenstaande gegevens kunnen we vinden in het maalboek van de weduwe A. Bus (Na 1830 komen we de naam Bus alleen zonder 'ch' tegen).

Uit dit boek blijkt o.a. het ondergeschikte belang van tarwe. Er waren maar enkele personen die regelmatig tarwe naar de molen brachten en deze graansoort waarschijnlijk verbouwden. Onder hen waren H. Nietenink, I. Kamminga-Walland en Geert A. Schuur steeds weer terugkerende namen. We komen nog een belangrijke naam in het maalboek tegen, te weten Remmelt R. Giezen, de vaste knecht van de weduwe.

Het draaien met de molen verliep voor de buitenwereld niet altijd zonder

problemen. De rijweg naast de molen liep dicht langs de molen. Regelmatig werd geklaagd en de molenaars gesommeerd om afrastreringen te plaatsen, omdat de paarden schrokken van het draaien der wieken.

Uit deze gebeurtenissen zou men kunnen afleiden, dat de voorloper van de huidige molen van Bus een grondzeiler was, zeker is dat niet.

Er zullen in ieder geval wel komische taferelen hebben afgespeeld op de toch al slecht begaanbare zandweg. Na 1848 brak er voor de Veendammer paarden betere tijden aan. In dat jaar besloot de zoon van Abraham Jurjens, Jurjen Abrahams, tot aankoop van een stuk grond, waarop hij een nieuwe olie-, pel- en korenmolen wilde bouwen.

AMSTERDAM
GRONINGEN,
— TEGEN FABRIEKSPRIJZEN. —

e loten
7 aug
1924
rijzen.

H.H. SCHILDERS!
Prima kwaliteit LIJNOLIE
(voor de kwast)
verkrijgbaar a/d. Stoomolieslagerij
J. BUS, Veendam.

Winteropslag.
nco levering

EGP
Verke

Een advertentie van Jurjen Bus uit "De Noord-Ooster" van 7 aug. 1924.

Deze molen kwam een flink eind westelijker aan de Molenstreek te staan en bovendien een stuk van de weg af. Jurjen Abrahams kwam hierdoor in de rare situatie terecht, dat hij nog voor het onderhoud moest zorgen van een klapbrug over het Oosterdiep. Zijn vader had bij aankoop van de oude molen deze verplichting op zich genomen. Bij de bouw van de nieuwe molen heeft Jurjen zich waarschijnlijk voorgenomen om zo snel mogelijk van deze last verlost te worden. Op 11 oktober 1852 gaan B. & W. van Veendam een "conventie" aan, waarbij klapbrug met bijbehorende grond en "zetten" door de gemeente worden overgenomen. Voorts verwerft men het recht om op de grond een schilder- of klappoptrekkershuisje te plaatsen. Jurjen levert daarbij het bij zijn huis staande eikenboshout in, dat vermoedelijk gebruikt werd bij het vernieuwen van de "zetten". De "zetten" zijn de door palen ondersteunende op- en afritten, waartussen het gedeelte dat opgetrokken kan worden, zich bevindt. Bovengenoemde brug lag tegenover het huidige Veenlust.

Op 22 februari 1855 kocht Jurjen nog twee stukken land, gelegen achter de in aanbouw zijnde molen. De molen, en

daarmee de nu nog bestaande romp, kwam in dat jaar klaar. Een bericht uit die tijd vermeldt, dat op 28 juli 1855 de molen van Bus met goed gevolg is gericht. Of er nog onderdelen uit de oude molen zijn gebruikt, is niet bekend. Misschien wordt het bestek van deze molen nog eens terug gevonden. Zes jaar later overlijdt Jurjen Abrahams en neemt zijn zoon Abraham Jurjens het werk over.

Abraham gaat de molen steeds meer als oliemolen exploiteren. In 1880 slaat het noodlot toe. De molen brandt geheel uit, alleen het onderstuk blijft staan. De keuze tussen wind of stoom was, in het al aardig geïndustrialiseerde gebied, geen probleem.

De molen werd een stoomolieslagerij en groeide met al zijn bijgebouwen uit tot een ware fabriek.

Tot in deze eeuw bleef de zoon van Abraham - u raadt het al - Jurjen Abrahams, doorgaan met deze stoomolieslagerij.

Mocht het lukken om de molen te herbouwen, dan kan Veendam met Jan Luyken dichten:

*Van lijn- of koolzaad, hard geslagen,
Koomt oli voort, tot elks behaagen,
dat voedzel aan de lamp verstrekt,
Die in het duister, 't licht ontdekt.*

GRAANPRIJZEN UIT 1549

door Martin E. van Doornik

Niet alleen ben ik liefhebber van molens, maar ook heb ik belangstelling voor mooie oude kerken, vooral de z.g. Romano-gotische kerken waaraan de provincie Groningen zo rijk is. Niet voor niets vormen kerken met hun toren samen met de molens karakteristieke silhouetten in het landschap.

's Zondags gaan wij wel eens naar de kerk. Daar onze Ned. Herv. kerkgemeente vrij klein is en maar liefst vijf kerkgebouwen bezit, worden de diensten bij toerbeurten steeds in een andere kerk gehouden. Zo ook die dag in Tinallinge (gemeente Baflo). Daar staat een eenvoudig kerkje uit de 13^e eeuw, die helaas in de loop der tijden geschonden is, zoals het inbreken van grotere ramen, het grijze pleisterwerk op de Romaanse muren, het afbreken van de topgevel van het koor. Heel vroeger moet hier een vrijstaande klokketoren hebben gestaan, zoals in Zuidbroek, Baflo of Ezinge. De huidige toren dateert uit 1924.

ir. wasser. wasser. anstalt. in. gemeinde. f. ruden. do. dar. in. ruden. ruden. vor. 221

Arbeits gültig: Nachbetr. 1. finden Sie alle Einträge des Landes +

+ *reun s' dñe p'unt de fides en un altre ho cadet l' m*

13. 6. 1944. 11. 11. 1944. 12. 11. 1944. 13. 11. 1944.

გვერდი 1 3 4 9 103000 - ელჩბელი

Will' eines' Gutes' Janken' gewick' Do' mag'

Am. M. VII. 1840. 1841. 1842. 1843. 1844. 1845. 1846. 1847. 1848. 1849. 1850. 1851. 1852. 1853. 1854. 1855. 1856. 1857. 1858. 1859. 1860. 1861. 1862. 1863. 1864. 1865. 1866. 1867. 1868. 1869. 1870. 1871. 1872. 1873. 1874. 1875. 1876. 1877. 1878. 1879. 1880. 1881. 1882. 1883. 1884. 1885. 1886. 1887. 1888. 1889. 1890. 1891. 1892. 1893. 1894. 1895. 1896. 1897. 1898. 1899. 1900. 1901. 1902. 1903. 1904. 1905. 1906. 1907. 1908. 1909. 1910. 1911. 1912. 1913. 1914. 1915. 1916. 1917. 1918. 1919. 1920. 1921. 1922. 1923. 1924. 1925. 1926. 1927. 1928. 1929. 1930. 1931. 1932. 1933. 1934. 1935. 1936. 1937. 1938. 1939. 1940. 1941. 1942. 1943. 1944. 1945. 1946. 1947. 1948. 1949. 1950. 1951. 1952. 1953. 1954. 1955. 1956. 1957. 1958. 1959. 1960. 1961. 1962. 1963. 1964. 1965. 1966. 1967. 1968. 1969. 1970. 1971. 1972. 1973. 1974. 1975. 1976. 1977. 1978. 1979. 1980. 1981. 1982. 1983. 1984. 1985. 1986. 1987. 1988. 1989. 1990. 1991. 1992. 1993. 1994. 1995. 1996. 1997. 1998. 1999. 2000. 2001. 2002. 2003. 2004. 2005. 2006. 2007. 2008. 2009. 2010. 2011. 2012. 2013. 2014. 2015. 2016. 2017. 2018. 2019. 2020. 2021. 2022. 2023. 2024. 2025. 2026. 2027. 2028. 2029. 2030. 2031. 2032. 2033. 2034. 2035. 2036. 2037. 2038. 2039. 2040. 2041. 2042. 2043. 2044. 2045. 2046. 2047. 2048. 2049. 2050. 2051. 2052. 2053. 2054. 2055. 2056. 2057. 2058. 2059. 2060. 2061. 2062. 2063. 2064. 2065. 2066. 2067. 2068. 2069. 2070. 2071. 2072. 2073. 2074. 2075. 2076. 2077. 2078. 2079. 2080. 2081. 2082. 2083. 2084. 2085. 2086. 2087. 2088. 2089. 2090. 2091. 2092. 2093. 2094. 2095. 2096. 2097. 2098. 2099. 2100. 2101. 2102. 2103. 2104. 2105. 2106. 2107. 2108. 2109. 2110. 2111. 2112. 2113. 2114. 2115. 2116. 2117. 2118. 2119. 2120. 2121. 2122. 2123. 2124. 2125. 2126. 2127. 2128. 2129. 2130. 2131. 2132. 2133. 2134. 2135. 2136. 2137. 2138. 2139. 2140. 2141. 2142. 2143. 2144. 2145. 2146. 2147. 2148. 2149. 2150. 2151. 2152. 2153. 2154. 2155. 2156. 2157. 2158. 2159. 2160. 2161. 2162. 2163. 2164. 2165. 2166. 2167. 2168. 2169. 2170. 2171. 2172. 2173. 2174. 2175. 2176. 2177. 2178. 2179. 2180. 2181. 2182. 2183. 2184. 2185. 2186. 2187. 2188. 2189. 2190. 2191. 2192. 2193. 2194. 2195. 2196. 2197. 2198. 2199. 2200. 2201. 2202. 2203. 2204. 2205. 2206. 2207. 2208. 2209. 2210. 2211. 2212. 2213. 2214. 2215. 2216. 2217. 2218. 2219. 2220. 2221. 2222. 2223. 2224. 2225. 2226. 2227. 2228. 2229. 2230. 2231. 2232. 2233. 2234. 2235. 2236. 2237. 2238. 2239. 2240. 2241. 2242. 2243. 2244. 2245. 2246. 2247. 2248. 2249. 2250. 2251. 2252. 2253. 2254. 2255. 2256. 2257. 2258. 2259. 2260. 2261. 2262. 2263. 2264. 2265. 2266. 2267. 2268. 2269. 2270. 2271. 2272. 2273. 2274. 2275. 2276. 2277. 2278. 2279. 2280. 2281. 2282. 2283. 2284. 2285. 2286. 2287. 2288. 2289. 2290. 2291. 2292. 2293. 2294. 2295. 2296. 2297. 2298. 2299. 2300. 2301. 2302. 2303. 2304. 2305. 2306. 2307. 2308. 2309. 2310. 2311. 2312. 2313. 2314. 2315. 2316. 2317. 2318. 2319. 2320. 2321. 2322. 2323. 2324. 2325. 2326. 2327. 2328. 2329. 2330. 2331. 2332. 2333. 2334. 2335. 2336. 2337. 2338. 2339. 2340. 2341. 2342. 2343. 2344. 2345. 2346. 2347. 2348. 2349. 2350. 2351. 2352. 2353. 2354. 2355. 2356. 2357. 2358. 2359. 2360. 2361. 2362. 2363. 2364. 2365. 2366. 2367. 2368. 2369. 2370. 2371. 2372. 2373. 2374. 2375. 2376. 2377. 2378. 2379. 2380. 2381. 2382. 2383. 2384. 2385. 2386. 2387. 2388. 2389. 2390. 2391. 2392. 2393. 2394. 2395. 2396. 2397. 2398. 2399. 2400. 2401. 2402. 2403. 2404. 2405. 2406. 2407. 2408. 2409. 2410. 2411. 2412. 2413. 2414. 2415. 2416. 2417. 2418. 2419. 2420. 2421. 2422. 2423. 2424. 2425. 2426. 2427. 2428. 2429. 2430. 2431. 2432. 2433. 2434. 2435. 2436. 2437. 2438. 2439. 2440. 2441. 2442. 2443. 2444. 2445. 2446. 2447. 2448. 2449. 2450. 2451. 2452. 2453. 2454. 2455. 2456. 2457. 2458. 2459. 2460. 2461. 2462. 2463. 2464. 2465. 2466. 2467. 2468. 2469. 2470. 2471. 2472. 2473. 2474. 2475. 2476. 2477. 2478. 2479. 2480. 2481. 2482. 2483. 2484. 2485. 2486. 2487. 2488. 2489. 2490. 2491. 2492. 2493. 2494. 2495. 2496. 2497. 2498. 2499. 2500. 2501. 2502. 2503. 2504. 2505. 2506. 2507. 2508. 2509. 2510. 2511. 2512. 2513. 2514. 2515. 2516. 2517. 2518. 2519. 2520. 2

Einmal: *Einmal: Made von Samen*

+

+

◀◀ Pagina 11: Montagefoto van de acht latten met het Gotische opschrift in de N.H. kerk te Tinallinge. In werkelijkheid zijn deze delen op één rij geplaatst. Vanwege hun grote lengte zijn twee latten "verknijpt", de tekens + geven aansluiting op de volgende regels. Foto: M.E. van Doornik.

Tijdens de dienst viel mijn oog op een Gothische spreukband op het orgelfront. Het bestaat uit opgespijkerde brede latten met geprofileerde randen in acht delen, waarvan de uiteinden in verstekken zijn gezaagd.

Op het vlakke deel tussen de geprofileerde randen zijn witte - soms met rood als steunkleur - Gotische letters op zwarte achtergrond aangebracht en zijn vrij moeilijk te lezen. In het midden is wel het jaartal 1549 te zien.

Bij navraag blijken het graanprijzen te zijn, dit kan voor (koren)molenaars wel erg interessant zijn. De latten zijn afkomstig van het vroegere 16e-eeuwse orgel, dat in 1903 wegens verval is gesloopt. De latten zijn daarna op de achterzijde van het koorhek gespijkerd met verstoring van de juiste volgorde. In 1982 zijn ze bij een opknabbeurt van het kerkje terug op het orgelfront aangebracht.

Het opschrift (in rijm) luidt als volgt:

Deze teksten vragen wel enige toelichtingen.

Over de waarde van de Arendsgulden vermeldde de drechts-genealogische Vereniging in een van haar uitgaven:

De Arendsgulden was een bisschoppelijke munt, te Groningen geslagen. Aan de ene zijde was een 'Bisschoppelyk Beeltenis', aan de andere zijde een dubbele arend afgebeeld; het wapen van de stad Groningen. Sinds de 16e eeuw was de Arendsgulden een rekeneenheid van 8 stuivers, vandaar dat het zilveren 8-stuiverstuk als Arendsgulden staat beschreven.

Het Woordenboek der Nederlandse Taal vermeldt: de Arendsgulden was een oude Gelderse munt, die te Arnhem (met een gelijksoortig wapen als van Groningen) werd geslagen, met de arend als muntteken. De waarde ervan was gelijk aan de Rijns gulden; hij gold 60 plakken of 10 Groninger stuivers of 7½ Brabantse stuivers.

Over de waarde van de krumstert (Kromstaart) wordt gezegd dat het van oorsprong een Vlaamse zilveren munt was (geslagen 1416-1430), waarop een

*Dit werck wart geschildert ende gemalt /
bi tiden do dat mudde rogge vor XXI arentsgulden wart betaelt /
bi tiden her Elko Engelbertus, Pastor des eruerdigen heren /
is dit werck geschildert ende gemalt to Godes lof ende eren /
hyrto hebben de vogeden gedaen dat best /
dat heft 1549 Hermen Elevelt, Julle Bewes, Geryt Jansen gewest/
do men schref M. Vyfhundert ende vyftich noch seven dar bi /
do schilderde Hinrick Maler van Bremen mi /
ick Herman Elevelt mach denken dat en tunne rode botter golt
XI arentsgulden en mudde rogge XII krumstert, 1 mudde garste
VIII krumstert, 1 mudde haver IIII krumstert, unde do huirde men
dat juok lant (tekst beschadigd) krumstert.*

leeuw met gebogen staart was afgebeeld. De Kromstaart werd in vele andere gewesten nageslagen. Het was vooral in de oostelijke provincies een veel gebruikte rekenmunt, oorspronkelijk hetzelfde als 1 stuiver.

De twee in deze teksten voorkomende woorden 'gemalt' houden geen verband met het malen van granen, maar is een verbastering van het Duitse woord voor schilderen = malen.

In de late Middeleeuwen gebruikte men veel dubbele werkwoorden met

'ende' ertussen.

Tenslotte leest men de woorden:
*M. Vyfhondert ende vyftich noch
seven dar bi...*

De letter M is het Romeinse cijfer, dat 1000 betekent. Als men het goed leest, ziet men het jaartal 1557.

Belangstellenden kunnen de sleutel van de kerk te Tinallinge bevragen bij de koster:

De heer M. Bootsman, Kerkpad 4
(moderne bungalow bij de toren),
telefoon 05950-2405.

DE MOLENS VAN MOLENRIJGE, GEM. KLOOSTERBUREN

door W.O. Bakker

In het gehucht Molenrijge, ten oosten van Kloosterburen gelegen, hebben eens twee molens gestaan.

Volgens de gegevens van Ir. A. ten Bruggencate, stond er een stellingmolen aan de westzijde van het Molenrijstermaar, die ± 1904 zou zijn verdwenen.

Nadere gegevens ontbreken hierover en die hoop ik eens te vinden in de zeer omvangrijke gegevens, die de heer B. van der Veen Czn. in de twintiger en dertiger jaren heeft bijeengebracht, samen met de heer Hurenkamp.

Die berusten nu bij de Stichting Molendocumentatie in Amsterdam. Die verzameling gegevens en foto's zijn van onschatbare waarde en persoonlijk hoop ik dat we in de komende jaren hiervan kopieën kunnen krijgen voor het kantoor van 'De Groninger Molen'. Dat zal ik als bestuurslid van beide stichtingen zeker bepleiten.

Iets oostelijker in Molenrijge stond ook ten zuiden van de weg naar Wehe ook een koren- en pelmolen. Beide staan op de stafkaart van 1853 getekend.

De voorganger van de molen die ik erkende, zal omstreeks 1889 zijn gesloopt of verbrand.

In 1889 liet J. Vos hier een koren- en pelmolen bouwen, die afkomstig was uit Veendam.

Hij stond daar als zaagmolen *Windlust* aan het Beneden Dwarsdiep zuidzijde.

De molen met de vierkante onderbouw werd in Molenrijge weer opgebouwd en behield zijn naam, hetgeen op een

bord boven de noordelijke toegangsdeur stond te lezen.

J. Vos was nog molenaar toen hij op één roede stroomlijnnenezen liet aanbrengen.

In december 1945 verkocht hij de molen aan H. Leegte Bzn. en die was niet bij machte om achterstallig onderhoud weg te werken.

In 1951 werd de gehele pellerij uitgesloopt en toen ik er hetzelfde jaar kwam, lagen er alleen twee kopfels maalstenen boven de stellingzolder.

We hebben toen, o.a. samen met Chr. Bremer, pogingen gedaan om de molen te behouden en zo brachten we bezoeken aan de toenmalige burgemeester van Kloosterburen, de heer Boerland. De tijd zat niet mee en op 9 juli 1952 werd de molen met 10 are grond publiek verkocht krachtens artikel 1223 BW in café Huizinga.

Koper werd voor f 2350,- de heer L. Vos, een broer van de in 1951 overleden oud-molenaar.

De molen kwam in een steeds slechtere staat te verkeren en op 16 september 1955 sloeg het noodlot toe.

De bliksem sloeg in en de molen brandde tot de grond toe af.

Hiermede verdween de laatste molen uit de gemeente Kloosterburen.

Een soortgelijke molen met vierkante onderbouw stond van 1861 tot 1934 in Hornhuizen (zie foto op pag. 8 in 'De Zelfzwichter' 4|85).

Die molen werd in 1934 afgebroken en ik kan me hem nog herinneren eens gezien te hebben.

Als alle gegevens bijeen zijn, hoop ik te zijner tijd eens uitvoerig in te gaan op alle verdwenen molens in Kloosterburen.

Een foto van de draaiende molen "Windlust" te Kloosterburen / Molenrijge omstreeks 1955.

Let op de veel te korte zeilen op de buitenroede. Zelfwichting op de binnenroede.

Koren- en peilmolen "Windlust" te Kloosterburen / Molenrijge in april 1941, vanuit het oosten gezien.

Foto's: W.O. Bakker.

NATIONALE MOLENDAG 14 MEI 1988

door Henk Berends

Vele lezers van ons molenblad zullen ongetwijfeld reeds op de hoogte zijn van het feit, dat de Nationale Molendag dit jaar niet samen zal vallen met de Landelijke Fietsdag!

In de 'Kampioen' van de ANWB werden hieromtrent reeds enige mededelingen gedaan.

Tot begin januari was er van een verschuiving nog niets bekend. De ANWB heeft op nadrukkelijk verzoek van de TROS het evenement moeten verplaatsen. Zoals bekend ondersteunt deze omroep de Landelijke Fietsdag en zijdelings de Nationale Molendag. De TROS en de Hartstichting starten op zaterdag 28 mei een grote nationale campagne ten gunste van de Nederlandse Hartstichting. De organisatoren van dit evenement vonden dat de Landelijke Fietsdag aan dit evenement gekoppeld moest worden. De ANWB is na uitvoerig beraad overstap gegaan, vanwege de niet te missen radio-ondersteuning.

Het betreft hier een eenmalig gebeuren, zodat de Landelijke Fietsdag volgend jaar weer samen zal vallen met de Nationale Molendag.

Dit jaar dus een echte Molendag! Op zaterdag 14 mei zullen er landelijk meer dan 600 molens in bedrijf zijn (bij voldoende wind).

In de provincie Groningen zullen er eveneens tientallen voor het publiek geopend zijn. Let daarom tegen die tijd op de berichtgeving hierover in de regionale kranten. U kunt ook uw fiets of auto nemen en er gewoon op uit trekken en u zult dan verbaasd staan over het grote aantal draaiende molens, die u onderweg tegen zult komen.

Noteert u deze datum nu reeds in uw agenda of op uw kalender:

ZATERDAG 14 MEI 1988:

NATIONALE MOLENDAG.

Landelijke Fietsdag:

zaterdag 28 mei 1988.

De ANWB, als landelijke organisator, heeft weer vele mooie fietsroutes samengesteld, waarvan er zeer vele één of meer molens aandoen.

In het Westerkwartier zal dit jaar voor de tweede maal aan de Landelijke Fietsdag worden meegedaan. Door de onverwachte grote opkomst vorig jaar (meer dan 600) is er met veel enthousiasme door de VVV van Grijpskerk, in samenwerking met de vrijwillige molenaars uit de omgeving, weer een prachtige route samengesteld. Voor het eerst sinds vele jaren zal de molen van de *Westerhorner Molenpolder* weer zijn geopend en wellicht zijn wieken kunnen laten wentelen.

Na restauratie door molenmakerij Dunning zal dit gemaal weer als reserve-bemalingswerktuig zijn functie kunnen vervullen.

Verder kunnen de molens te Noordhorn, Sebaldeburen en Grijpskerk worden bezocht.

Ook hiervoor geldt: let op de berichtgeving in de regionale bladen. Voor nu geldt:

Noteert u ook deze datum in uw agenda of op uw kalender!

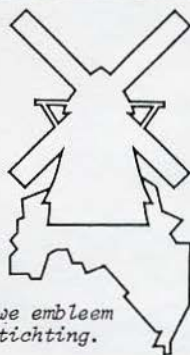
Zaterdag 28 mei 1988 Landelijke Fietsdag.

JAARVERSLAG STICHTING 'DE GRONINGER MOLEN'

In dit eerste nummer van 1988 vindt u gewoonte getrouw weer het jaarverslag van onze vereniging.

Tot nu toe was het gebruikelijk dat ook het jaarverslag van de Stichting Groninger Molenvrienden hier werd aan toegevoegd. Genoemde stichting is in 1987 overgegaan in de nieuwe Stichting 'De Groninger Molen'. Naar wij vernemen zal het jaarverslag van deze nieuwe stichting nog geruime tijd op zich laten wachten.

*Het nieuwe embleem
van de Stichting.*

MOLENNIEUWS

De nummers bij deze molennieuwtjes verwijzen naar de molennummers in de tweede druk 1981 van het Groninger Molenboek.

3. Poldermolen *De Eolus* te Fransum

Verbeteringen aan de kap die we in 1988 hopen voor elkaar te krijgen, is niet het enige wat er gebeuren moet. De lange schoren zijn aan vervanging toe en de staart zakt naar het achtkant, wat het kruien met de rondgaande ketting zeer bemoeilijkt. Hier moet op korte termijn iets aan gebeuren. Ook de vijzel wordt erg slecht. Aan mogelijkheden tot vervanging wordt gewerkt.

7. Koren- en pelmolen *De Jonge Hendrik* te Den Andel

Nieuwe stellingdeuren aan de oostzijde en enkele nieuwe ramen zijn geplaatst. Tevens kreeg de stelling een nieuwe z.g. regenkraag. Aan de wieken zullen nieuwe heklatten en kleppen worden geplaatst. Langzaam maar zeker gaan we in de goede richting en wordt de achterstand weg-gewerkt.

18. Koren- en pelmolen *Ceres* te Spijk

De achtkantstijlen van deze molen lopen met een tussentafelement door tot op de grond, waar iedere stijl op een gemetselde stiep staat. Na een grondige inspectie bleken deze stiepen zeer slecht te zijn.

Het aannemersbedrijf de fa. Broos uit Spijk heeft ze stuk voor stuk verwijderd, een betonnen plaat in de grond aangebracht en alles weer opnieuw gemetseld. De molen staat nu weer stevig op zijn voeten.

Nu moet nog een achtkantstijl vervangen worden, deze moet ca. 40 cm. ingekort worden en door stenen metselwerk vervangen. Jarenlange lekkage (onopgemerkt) heeft de stijl aangetast.

20. Houtzaag- en korenmolen *Bovenrijge* te Ten Boer

Hier wordt hard gewerkt. Het balkengat is klaar en molenmaker Medendorp is met het hart van de molen begonnen.

De maalstoel is geplaatst, de koningsspil staat op zijn plaats met spoorwiel, bonkelaar, luiwiel en het wiel voor de aandrijving van de krukas voor het zaagraam.

De roeden worden opgehekt en van zelfzwichting voorzien. De ruimte in de molen is een ideale werkplaats met goede verlichting.

De molen moet 1 mei 1988 klaar zijn en opgeleverd worden. Van de gehele herbouw wordt een film gemaakt door het filmteam van de EGD. Ook het verleden zal hierin worden opgenomen.

55. Poldermolen *De Zuidwendinger Watermolen te Vierverlaten*

Restauratie van de door ons geconserveerde molen komt in het vooruitzicht. Er is een toezegging van de gemeente Groningen, dat 80% van de restauratie begroting van f 217.000,-, in 1992 zal worden uitgekeerd. Dit jaar zal dan wel met het werk moeten worden begonnen. Of de restauratie dan inderdaad een aanvang kan nemen, hangt af van hoe het verlies van de voorfinanciering kan worden opgevangen.

57. Poldermolen *De Jonge Held te Leegkerk*

Molenaar Van der Veen ontving van de stichting materiaal om 25 kleppen te kunnen vervangen. Deze worden door hemzelf gemaakt en gemonteerd. De molen zal er dan weer een stuk beter uitzien.

66. Koren- en pelmolen *De Zwaluw te Zuurdijk*

De molen is na een niet goed uitgevoerde restauratie een probleem molen geworden; wat er ook aan gedaan wordt, de oorzaak - een zeer zwak achtkant - wordt er niet mee weggenomen.

Het gevlucht zal nu veranderd worden, wat inhoudt dat de molen maar op één roede zelfzwichting houdt.

De reparatiekosten zijn zo langzamerhand de pan uit gerezen.

114. Koren- en pelmolen *De Hoop te Garsthuizen*

Door de fa. Jellema uit Birdaard is hier een nieuwe roede aangebracht, wat erg nodig was, vooral ook doordat deze molen als opleidingsmolen dienst doet. De werkzaamheden zijn volgens instructeur D. Wijchgel naar tevredenheid uitgevoerd.

122. Poldermolen *Goliath te Roodeschool*

De Commissie-Eigen molens van de Stichting 'De Groninger Molen' bezocht deze molen en bevond hem prima in orde, een pluim op de hoed voor mevr. Wieringa-Spijk, die hier als vrijwillig molenaar de scepter zwaait.

Door de firma Dunning zullen drie kruipalen worden geleverd en herstel aan windborden, steenbord en voorkeuvelens.

Ook heeft rietdekker Vos uit Glimmen het rietwerk nagekeken en waar nodig hersteld.

123. Korenmolen *De Onderneming te Vierhuizen*

Door de fa. Dunning zijn hek en zoomlatten hersteld en zijn er twee nieuwe zeilen ontvangen van de fa. Wakker uit Maassluis.

Intensief gebruik van de molen voor de opleiding van vrijwillige molenaars eist dat de molen in zeer goede staat moet zijn.

SMIDSVUUR GEVRAAGD

Voor de bijna voltooide houtzaag- en korenmolen *Bovenrijge* te Ten Boer (zie het rubriek Molennieuws) zoeken wij nog naar een smidsvuur. Het oude smidsvuur is niet bruikbaar meer.

Wie van onze leden kan ons helpen aan bijvoorbeeld een verplaatsbaar smidsvuur met bijbehorende tangen enz. Ook een aambeeld is nog nodig!

Wie helpt ons de molen te completeren?

De vereniging heeft hier wat geld voor beschikbaar gehouden. Wij zien graag uw reactie tegemoet!!

POLDERMOLEN 'DE ZWAKKENBURGER' TE NIEZIJL

door W.O. Bakker

Een foto van molen De Zwakkenburger in betere tijden. Vlak erachter de spoorlijn Leeuwarden-Groningen.

Deze in 1865 gebouwde molen bemaalde een polder van 108 ha. Sinds 1956 wordt de vijzel door een dieselmotor aangedreven. De molen was in december 1955 nog in bedrijf, toen de beide roeden zijn gebroken. Eerst diende een tractor met tijdelijke pomp voor de bemaling.

Foto: W.O. Bakker - augustus 1947.

Deze molen bemaalde de Zwakkenburger- en Ellertsvelderpolder. Het merkwaardige is dat de molen in het Groninger Molenboek onder de gemeente Grijskerk valt, maar in de Voorlopige Lijst der Nederlandsche Monumenten van Geschiedenis en Kunst, deel XI en uitgegeven in 1933 vanwege de Rijkscommissie voor de Monumentenzorg, valt hij onder Noordhorn, gemeente Zuidhorn.

De oorzaak is dat de gemeentegrens Grijskerk/Zuidhorn midden door de molen en de waterloop loopt.

De molen staat niet op de monumentenlijst, wat restauratie er niet gemakkelijker op maakt. Landschappelijk is de molen van groot belang.

Het is een van onze kleinere molens met een vlucht van 15,30 m. Door vrijwilligers is de molen bekleed met ondulineplaten (1981) om verder verval te voorkomen.

Van groot belang zou zijn dat de gemeenten en de gemeenschap zich in zouden zetten voor het behoud van deze molen.

De Stichting 'De Groninger Molen' tracht als eigenaresse de molen op de monumentenlijst te krijgen.

Enige technische gegevens van *De Zwakkenburger*:

Type: achtkante grondzeiler, met vertikaal gepotdekselde houten kap en horizontaal gepotdekseld houten achtkant op stenen veldmuren.

Roeden niet meer aanwezig, waren oud-hollands opgehekt.

Fabrikaat bovenas: IJzergieterij H.J. Koning te Foxham, no. 207, anno 1911.

Vang: ijzeren hoepelvang met duimophanging + vangstok.

Bovenwiel: 48 kammen (23 kammen verdwenen), bonkelaar: 25 kammen (17 verdwenen), onderbonkelaar en vijzelwiel zijn niet meer aanwezig.

Kruierwerk: voeghoutenkruierwerk met aan de staart een 6-spakige kruitaspel (ligt in de molen) met ketting en 12 kruipalen, waarvan nog één aanwezig.

NIEUWS VAN

CONTACTCOMMISSIE GRONINGEN

door Bé Oomkens

Rectificatie

Op blz. 28 van 'De Zelfzwichter' nr. 4 (1987) staat een onjuistheid.

Alleen maaluren bij een door het Gilde aangewezen instructeur en bij een gediplomeerd gildelid tellen mee voor de 150 uur.

Maaluren bij een andere molenaar behoren in de kolom "excursies" van het maalboekje.

Nieuwe instructeur

Op voorstel van de Contactcommissie is de heer R.P. Lemminga te Scheemda

door het Gildebestuur aangesteld tot instructeur.

Biotoopwacht

Mevrouw I. Wieringa-Spijk en de heer D. Slagman hebben zich bereid verklaard het korps van biotoopwachters in deze provincie te versterken. Vooral het veel te grote rayon van de heer Dijk kan hierdoor belangrijk worden verkleind.

Mevr. Wieringa zal het gebied van de gemeenten Eenrum, Baflo, Usquert, Hefshuizen, Kantens, Middelstum en Winsum behartigen.

Het rayon van de heer Slagman komt in grote lijnen overeen met het gebied van het Waterschap Eemsholvest. Het betreft de gemeenten Bierum, 't Zandt, Stedum, Loppersum, Ten Boer, Appingedam, Delfzijl, Slochteren, Oosterbroek, Scheemda en Hoogezand-Sappemeer. Het oostelijke deel van de provincie, te weten de gemeenten Finsterwolde, Bellingwedde, Oude en Nieuwe Pekela, Vlagtwedde en Winschoten, blijft voor rekening van de heer B. Oomkens, terwijl het overige gedeelte voorlopig onder de hoede van de heer B. Dijk blijft.

Een ieder wordt dringend verzocht

informatie over nieuwe bebouwing en/of beplanting in de omgeving van molens in een zo vroeg mogelijk stadium door te geven aan de betreffende bio-toepwachter.

De adressen zijn:

B. Dijk, Aduarderdiep 3,
9833 TG Den Ham, tel. 05903-1722.

Mevr. I. Wieringa-Spijk, Hooilandse-
weg 89, 9983 PB Roodeschool, tel.
05954-12724.

D. Slagman, De Vijzel 21, 9621 BG
Slochteren, tel. 05982-2418.

B. Oomkens, Vondellaan 6, 9673 JC
Winschoten, tel. 05970-14269.

RECTIFICATIE

Artikel "Windmolens op Porto Santo" door C.E. van der Horst in 'De Zelf-zwichter' 4|87.

Er staat op pagina 6 onderaan: 'De toestand (van de molentjes) is nog in goede staat.'

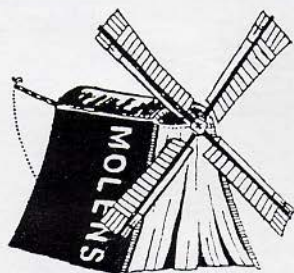
Dit moest zijn: 'De toestand van de molentjes is over het algemeen niet best. Velen zijn in verval, een enkele is nog in goede staat, terwijl één exemplaar is gerestaureerd.'

Wij tekenen hierbij aan dat behalve in Nederland en in mindere mate nu ook in Vlaanderen, er geen enkele land ter wereld is waar de molens zoveel bescherming genieten als in ons eigen land.

OVER EEN MOLENVERZAMELING

● 1. Van Walter Heesch verscheen in het Duits "Windmühlen in Schleswig-Holstein in Alten Ansichten Band 2". Een uitgave van de Europese Bibliotheek te Zaltbommel 1987. In dit tweede deel staan niet minder dan 135 molens afgebeeld uit deze Duitse deelstaat. Er zijn zeer interessante platen bij met bijv. een tienwie-kige molen in Boostedt, gebouwd in de 80er jaren van de vorige eeuw: bij een storm in 1912 verloor hij al z'n wieken en werd niet meer hersteld. Wel moet ons van het hart dat er toch wel zo'n 10 afbeeldingen bij zijn die zo slecht van kwaliteit zijn dat zij in dit boekje niet geplaatst behoorden te worden. De beschrijvingen zijn voldoende en het benauid nog weer eens hoeveel molens ons buurland door sloop heeft verloren. Jammer! Er is daar voor molenvrienden nog veel werk te doen.

De prijs van het boekje is ca. f 39,- en het is verkrijgbaar bij Gysbers & Van Loon te Arnhem.

● 2. In 1982 verscheen in Frankrijk het in linnen gebonden boek "Les moulins à vent du grenier de la France" van André Gaucheron. Het boek, afm. 21 x 27 cm. bevat 107 pag's en is uitsluitend geïllustreerd met tekeningen. Naast een algemeen historisch gedeelte bevat het een alfabetische beschrijving van de molens (meest ruïnes) in Beauce en de Val de Loire. Uiteraard alleen in de Franse taal. Naar onze mening een duur boekje voor het gebodene. De prijs is rond f 56,- franko. Ook deze uitgave is verkrijgbaar bij Gysbers & Van Loon, Bakkerstraat 7-7a, Arnhem.

● 3. Als bijlage van het blad "moleninformatie", bulletin van de Molenstichting Limburg - 16e jaargang nr. 1 en 2, ontvingen wij "De Molens van Stramproy" deel 1 een verzameling geschiedkundige en technische informatie door J. van de Winkel over de molens van deze Limburgse grensplaats. Dit eerste deel beschrijft de standerdmolen van Stramproy *St. Jan*, in 23 pag's met fraaie foto's en tekeningen geïllustreerd. Interessant is de zeer duidelijke beschrijving van het uithalen van de stenen zonder hulp van de steenkraan die in deze molen eerst in 1917 werd aangebracht. Dit geschiedde d.m.v. de draaiende as. Dit goed verzorgde boekdeeltje is verkrijgbaar voor de begunstigers van de Molenstichting Limburg, maar wellicht is het ook los verkrijgbaar. Het adres luidt: Molenstichting Limburg, Parallelweg 45, 6221 BD Maastricht. Tel. 043 - 253684.

● 4. Ter gelegenheid van de herbouw na brand van 1972 van de bijzondere Friese windmolen te Birdaard, is een boekje verschenen onder de titel "Koren-, pel- en houtzaagmolen *De Zwaluw* - Birdaard", Metslawier 1987. Het werd samengesteld en kwam tot stand door diverse medewerkers. Het telt 50 pag's en diverse illustraties in offset. De geschiedkundige beschrijving is een wat dorre opsomming geworden, maar de molen is zo uniek dat u dit boekje eigenlijk niet mag missen. Verkrijgbaar bij de molen die regelmatig door vrijwillige molenaars in bedrijf wordt gesteld. In het Friese Ferwerderadeel is wat groots verricht, gaat dat zien!

● 5. Bij de S.P.A.B. (dat is The Society of the Protection of Ancient Buildings) 37 Spital Square, LONDON E1 6DY, England is de volgende reeks boekjes (geniet) nog verkrijgbaar:

1. N.G. Calvert "On Water Mills in Central Crete" - 10 pag's - geïllustreerd - prijs 90 Pence
 2. N.G. Calvert "Windpower in Eastern Crete" - 8 pag's tekst - 1 pag. illustraties - prijs 90 Pence
 3. A. Hirsjärvi and Rex Wailes "Finnish Mills- Part I: watermills" - 17 pag's tekst - 7 pag's illustraties
 4. A. Hirsjärvi and Rex Wailes "Finnish Mills- Part II: Mamsel or Smock Mills 16 pag's tekst en 11 pag's illustraties.
 5. A. Hirsjärvi and Rex Wailes "Finnish Mills- Part III: Hollow Post Mills- 20 pag's tekst en 7 pag's illustraties.
 6. A. Hirsjärvi and Rex Wailes "Finnish Mills- Part IV: Post Mills- 12 pag's tekst en 6 pag's illustraties.
- Al deze deeltjes over de molens in Finland kosten 90 Pence per stuk, incl. verzendkosten.
De foto's van deze voor ons zo merkwaardige molens zijn klein (5½ x 7½ cm) maar wel goed gedrukt.

6. Van het verre Griekenland en Finland gaan we bij de volgende boekbespreking wat dichterbij huis nl. naar Frans Vlaanderen, een in offset gedrukte uitgave in de Franse taal door Michel Loosen. Het boek heeft als titel "Attention...! MOULINS !" - 155 pag's - volop geïllustreerd met (meestal) slecht gedrukte oude foto's van de vele verdwenen standerdmolens in dit gebied en dan nog de enkele behouden exemplaren (dankzij de inspanning van de kleine maar actieve vereniging A.R.A.M. in dit Noord-Franse gebied). Vroeger werd hier door de bevolking Vlaams gesproken en dat is bij de vele inscripties en gedenkstenen aan de molens goed te merken. Ook de namen zijn Nederlands, als De Noordmeule, De Clooster meule, De Prosdie-Meule, met inscriptie "Schept tot Uw voordeel en vrees Gods oordeel". Bij een recent bezoek aan dit vroeger zo molenrijke gebied rond Kassel is ons gebleken dat men nog met de heel oude mensen Nederlands kan spreken, maar de jeugd is volledig verfranst. Dit speciale nummer is een uitgave van de Revue de l'Houtland te Steenvoorde (Frankrijk), de prijs is 65 Frs (= ca. f 35,-) en het is verkrijgbaar bij de Vereniging voor Natuurbehoud, Vincentiusstraat 7, 4701 LM Roosendaal (Nederland).

7. Ter gelegenheid van de restauratie van de korenmolen te Puttershoek (Z.H.) verscheen in september 1987 een boekwerkje geschreven door K. Oostingh, molenvoogd der gemeente Binnenmaas. Dit 32 pag's tellende boekje (geniet) kreeg als titel "Het verhaal van de korenmolen, later *De Lelie* te Puttershoek". Het is een goed uitgevoerd en van duidelijke illustraties voorzien. Bij Gysbers & Van Loon te Arnhem betaalden wij f 18,- voor dit boekje. Nu de provinciale molenboeken zo langzamerhand uitverkocht raken is de aanschaf van een veel meer gedetailleerd boekwerkje over één molen mogelijk een oplossing. Voor hen die wel in het bezit zijn van de provincieboeken kan het een welkome aanvulling betekenen. Er komen er steeds meer van (zie ook in deze rubriek de nummers 3 en 4) en dat is, vooral voor de plaatselijke geschiedenis, een goede zaak !

8. In "Het Zaagblad" een periodiek van de Vereniging Vrienden van *De Boelwerkmoelen* te Deventer, dat 4 x per jaar verschijnt is in de jaargang 1987 een complete vervolgserie opgenomen "Paltrokmolens in Midden-Europa" geschreven door dhr. E. Tijman, hoofd-redakteur van dit tijdschrift. Het artikel verspreid opgenomen in de nummers 1, 2, 3 en 4 van 1987 behandelt het type paltrokmolen dat nu eens niet zoals in Nederland uitsluitend als zaagmolen diende. In de 80er jaren van de vorige eeuw is dit molentype ontstaan in Polen uit noodzaak om de instabiele standerdmolen te verbeteren en om meer ruimte te scheppen. Het is een interessant artikel geworden met verschillende duidelijke illustraties. Men kan de vier nummers van "Het Zaagblad" ontvangen à f 2,- per stuk. Adres: Tweede Weerdsweg 27, 7412 WH Deventer (tel. 05700- 16844).

9. Reeds eerder maakten wij in deze rubriek gewag van de belangrijke molen-informatie die iedere week weer te vinden is in het weekblad "De Molenaar" een uitgave van Eshuis B.V. te Dalfsen. Dit vakblad voor veevoeder en graanbedrijven, ruimt steeds een belangrijk gedeelte van de ruimte in voor Molennieuws, Molenopeningen, vergaderingen, historie enz.. Ook heeft men bijna wekelijks de rubriek "Wie brengt mij thuis ?". Hierin worden onbekende molenfoto's geplaatst waarop de lezer kan opgeven met welke molen men naar zijn mening te maken heeft. Er worden op deze manier heel wat molens thuis gebracht met dikwijls interessante feiten erbij vermeld. Met ingang van 10 juni 1987 is de redactie van "De Molenaar" gestart met de heruitgave van een artikelen-serie "Van leerling tot molenaar" indertijd van 1933 tot 1936 geschreven door wijlen redakteur de Heer J.H. Rijnenberg. Deze serie waarvan er wekelijks één pagina verschijnt is des-

tijdens een vakcursus voor korenmolenaars geweest. Nu na 50 jaar is het nog steeds actueel. Immers het werktuig de molen, is hetzelfde gebleven en het vak van ambachtelijk molenaar is ook niet veranderd al gebruikt men nu de electromotor en toen nog dikwijls de petroleummotor. Molenaars, en vrijwillige molenaars kunnen als zij deze artikelen bewaren er hun voordeel mee doen. Een abonnement op "De Molenaar" kost f 77,80 per jaar. Het adres is: Postbus 55 - 7720 AB Dalfsen.

● 10. Tot slot een uitgave over een Groninger molen. Ter gelegenheid van de officiële heropening van de geheel gerestaureerde standerdmolen te Ter Haar op 25 november 1987, schreef Mevr. G.S. Koeman-Poel de publikatie "De standerdmolen bij Ter Haar van een hoge wal naar 't wijde veld", een A-4 offset-uitgave van 45 pag's in een plastic band. Het boek beschrijft de gehele geschiedenis van de molen die tijdens de 80-jarige oorlog moet zijn opgericht op de wallen van de vesting Bourtange. Eerst in 1619 komt de molen voor het eerst op een kaart van de vesting voor. In 1831 tenslotte wordt de molen verkocht voor f 750,- aan de landbouwer Freerk Maarsing om te worden verplaatst naar Ter Haar als koren- en pelmolen. Helaas is dit boekje niet in de handel verkrijgbaar, het werd verstrekt aan de genodigden die aanwezig waren bij de officiële opening.

LIJST BESTUURSLEDEN VRIENDEN VAN DE GRONINGER MOLENS

Voorzitter

T. de Jong
Barkstraat 15, 9745 BV Hoogkerk

1e Secretaris

C.E. van der Horst
Langeweg 10, 9679 HP Scheemda

Penningmeester (ad interim)

G.J. de Vries
Donellenlaan 66, 9679 CG Scheemda

2e Secretaris

L.H. Brink
Windeweg 30, 9753 GG Haren (Gr.)

Technisch adviseur

B. Dijk
Aduarderdiep 3, 9833 TG Den Ham (Gr.)

Bestuursleden

J. van Dijk
Maluslaan 100, 9741 LN Groningen

F. Graeler
De Koperwiek 16, 9801 JE Zuidhorn

L.H. Duym
Amethyststraat 53, 9743 KG Groningen

G.F.J. Koster
Schoolstraat 14, 9321 HD Peize

Mej. H. Heidema
H. Heijermansstraat 72, 9673 HS Winschoten.

MOLEN-NOTITIES

door C.E. van der Horst

Sommige watermolens dienen als water-
verversingsmolen, zij werken met een
zeer breed scheprad met zes schoepen.
een andere betere naam voor dit soort
molen = circulatiemolen.

In 1634 werd de vijzel uitgevonden
door Symon Hulsbos. Hierdoor werd
het mogelijk het water 4 à 5 meter
hoger op te voeren. Hulsbos gebruikte
het principe van Archimedes.

In Nederland draaien de wieken van de
molens links-om. Wellicht is het ge-
makkelijker te zeggen de hekken
draaien achter de roeden aan.

De windroos werd in 1745 ontwikkeld
door de Engelsman Edmund Lee. Eerst
in 1891 werd deze voor het eerst in
Groningen toegepast. Is hier te lande
nooit een succes geworden.

Van 1772-1807 werden de automatische
kleppen (zelfzwichting) ontwikkeld.

In Nederland waait er slechts 60 da-
gen per jaar een goede molenwind.

In Nederland werd het eerste stoom-
gemaal in 1755 in Rotterdam geplaatst
Géén succes. In 1787 volgde Blijdorp,
dit bleek wel een succes, maar de
boeren bleven tegen dit "kezen-ding".
Blijvend succes kwam er eerst in 1802
o.l.v. Jan Blanken Jansz., maar het
duurde nog tot 1840 (begin droogleg-
ging Haarlemmermeer) alvorens de boe-
ren voorstander werden (in 1852 was
de Haarlemmermeer droog).

In 1845 waren er in Nederland slechts
2 stoom-gemalen, in 1885 reeds 453.

Sinds 1855 gingen de oliemolens aan
de Zaan in toenemende mate op stoom.

De windkorenmolens konden de strijd
tegen de stoom veel langer volhouden;
er was zelfs een flinke toename:

in 1850 - 1.920 stuks

in 1860 - 2.204 -

in 1878 - 2.311 -

in 1890 - 2.391 -

daarna zakt het aantal molens sterk
terug.

In 1853 verschenen de eerste ijzeren
roeden en assen in Nederland (Fabri-
kaat Pot-Kinderdijk).

Amerikaanse Windmotoren ontstonden
in de U.S.A. in 1875. In 1879 werd
het eerste exemplaar geplaatst in
Nederland.

De eerste elektrische bemaling vond
plaats in Oost-Pruisen dat was in
1897. In 1902 voor het eerst in Ne-
derland, maar de echte kentering
t.g.v. electriciteit volgde eerst
in 1913. In 1918 waren er in Noord-
Holland 14 elektrische gemalen en
in Zuid-Holland 16.

Zuiggasmotoren werden in 1905 al
veelvuldig toegepast.

Dieselmotoren werden in 1877 in
Duitsland ontwikkeld en vanaf 't
begin van deze eeuw in Nederland
toegepast.

De eerste windmolens stammen uit
Vlaanderen (rond 1190).

In de Schermer werd in 1927 defini-
tief tot electrificatie besloten.
De eerste molen werd in 1928 ge-
sloopt. Tegenwoordig (1988) zijn er
van de vijftig stuks molens nog
slechts elf overgebleven.

De eerste verdekking van een windmolen vond plaats in 1927 bij de poldermolen te Waardenburg. In 1928 volgde de tweede watermolen, *Het Noorden* op Texel, in datzelfde jaar gevolgd door Onnen en Slochteren. Vanaf die datum volgden er snel meer. In 1933 waren er ook in België 10 molens verdekkerd en in 1938 was dit zelfs het geval bij de korenmolen te Kaapstad (Zuid-Afrika). In 1935 telde men 75 verdekkerde molens in ons land en in 1960 zelfs 250 stuks (met andere systemen te samen). (zie foto).

De eerste Bilauwiek verscheen in 1935 in Ovezande en in datzelfde jaar te Achterberg. Deze wiekvorm was echter te duur.

De Fauël-wiek (fokwieken) verscheen voor het eerst in 1946.

Na jarenlange stilstand in de bouw van windmolens was er in 1929 weer sprake van een nieuwbouw molen, dit was de bovenmolen in Benthuisen, die werd gebouwd met een schroefpomp. In 1930 werd er een nieuwe molen gebouwd in Westbroek (Utr.).

In 1936 werd de nog bestaande "Witte Molen" te Sint-Niklaas (België) verdekkerd. Op de foto zijn de mannen van roedenbouwer Verhaeghe-Decuyper te Ruddervoorde in actie aan het wiekenkruis.

Archief: M.E. van Doornik.

De wet B.W.O. (Bescherming Waterstaatswerken in Oorlogstijd) werd van kracht op 23 juni 1952. Hierin werd bepaald dat het Rijk 3/4 van de onderhoudskosten voor zijn rekening nam en de Provincie 1/4.

ONS MOLENWINKELTJE

Onderstaande artikelen zijn bij onze vereniging op aanvraag verkrijgbaar. De prijzen gelden afgehaald bij de heer en mevrouw Dijk, Aduarderdiep 3, 9983 TG Den Ham (Gr.), telefoon 05903-1722.

Bij toezending moeten wij portokosten in rekening brengen. Aangezien deze kosten sterk afhankelijk zijn van het bestelde artikel, worden zij niet hier, maar alleen op de factuur vermeld.

MOLEN-ANSICHTKAARTEN (per serie 12 stuks, zwart/wit) en ZELFWICHTERS

Serie A UITVERKOCHT

Serie B f 10,-

Serie C f 10,-

Serie D f 10,-

Overdrukken

De Zelfzwichter tot nr. 4|80 f 2,- p.st.
vanaf nr. 4|80 f 2,50 p.st.

THEELEPELTJES

Molenaafbeelding in diverse typen op steel f 4,-

Molenaafbeelding met draaibare wieken op
steel en molenaafbeelding in blad f 5,-

STICKERS

Met embleem Ver. Vrienden van de Groninger Molens f 1,-

Met afbeelding van een Groninger molen f 1,-

KLEURENPOSTERS

Molen "Hollands Welvaart" te Mensingeweer
staand formaat 40 x 60 cm. f 5,-

Molen "Wilhelmina" te Noorderhoogebrug
luchtfoto, liggend formaat 45 x 63 cm. f 5,-

De laatstgenoemde poster is uitsluitend verkrijgbaar bij de heer C. Pieck, Julianastraat 39, 9744 CB Groningen, telefoon 050-565658, giro 937236.

Verzendkosten per koker f 3,50, voor 2 posters f 4,-, voor 3 posters f 4,50 etc. Of af te halen op de molen "Wilhelmina".

KLEUREN-ANSICHTKAARTEN

Van diverse Groninger molens, 12 stuks f 12,-

MOLENBOUWTEKENINGEN voor schaalmodellen

Standerdmolen f 10,-

Wipmolen f 10,-

Koren/poldermolen f 10,-

Spinnemolentje f 5,-

SMEERMIDDELEN voor uw molen

Blokvet per 2½ kilo,
zacht vet per 10 kilo.

Prijs per kilo f 3,50

BORDUURPATRONEN (met diverse molenaafbeeldingen) f 10,-

LESBRIEVEN OVER MOLENS (voor de jeugd) f 1,-

MOLENTEGELTJES en MOLENKAARSEN (Gouda) f 5,-

VERZILVERDE THEELEPELTJES met afbeeldingen van de molens:

"De Eolus" te Fransum, "De Lelie" te Eenrum, "De Vier Winden" te Pieterburen, "'t Witte Lam" te Zuidwolde, "Wilhelmina" te Noorderhoogebrug en "Windlust" te Zandweer. Te koop op deze molens f 9,- per stuk.

NIEUWE LEDEN

A. Annema	Winschoten	C.J.M. Kappen-Vogels	Heijen (L.)
E. Bakker	Groningen	D.J.R. Los	Meedhuizen
J.G.J. Bierhof	Wedde	J.N. Roosenstein	Groningen
Vereinigung zur Erhaltung
von Zwillingmühlen	Greetsiel (D.)	H. Schepers	Winschoten
A.P. Groen	Vierhuizen	K. Strijk	Winschoten
J.K. Groenewolt	Groningen	J. Venhuizen	Winsum (Gr.)
H.E. Hut	Tolbert	R.F. Weichold	Duisburg (D.)
F.C. Ootjers	Nieuwediep	M. Wildeboer	Winschoten
		P.J. de Penning	Zwijndrecht

'T WATER IS NAT....

door Ida Wierina-Spijk

Op 30 november 1987 is het potdicht van de mist. De molenmakers zijn net vertrokken en zij hebben dus ook geen plezierige reis naar Adorp.

Terwijl ik de boel opruim, hoor ik een auto brommen, maar ik kan hem nog niet zien, nieuwsgierig blijf ik staan kijken wie me met een bezoek komt vereren. De auto, een busje met huifachtig aanzien, even flitst het door m'n hoofd.... circus Pipo op bezoek, maar het blijft bij één busje.

Door de erge mist kan ik het wapen van Waterschap Hunsingo nog niet onderscheiden.

Maar ik loop alvast in de richting van het hek, om eens poolshoogte te gaan nemen. Het busje keert en de bijrijder is reeds uitgestapt.

Verbaasd zeg ik: *"Ik dacht dat Pipo de Clown in aantocht was"*, dan komt de bestuurder naar buiten en zegt: *"Dan ben jij zeker Mamaloe."*

Lachend geven we elkaar een hand en stellen ons aan elkaar voor....

Zuidhof.... Van der Meer, en ik nodig ze uit voor de koffie. In het kantoor-tje bekijken ze het gastenboek, het is even anderszets gezellig.

De heren komen voor onderhoud aan de dijkcoupure.

Na de koffie gaan ze achter de dijk voor de reparatie, maar het duurt niet heel lang of ik zie ze bij het water staan aan de voorkant en ik roep:

"Aan het vissen?" Ja, naar mijn pet, is het antwoord.

Nu drijft hij daar en wijst richting dijkduiker.

En dat er hulpaardige mensen zijn, dat blijkt ook nu weer, de bijrijder zal een poging doen om de tergend langzaam voorbijrijvende pet te pakken. Hij staat op een richel in de coupure, maar verliest zijn evenwicht en valt te water en met hem zijn eigen gebreide wollen muts.

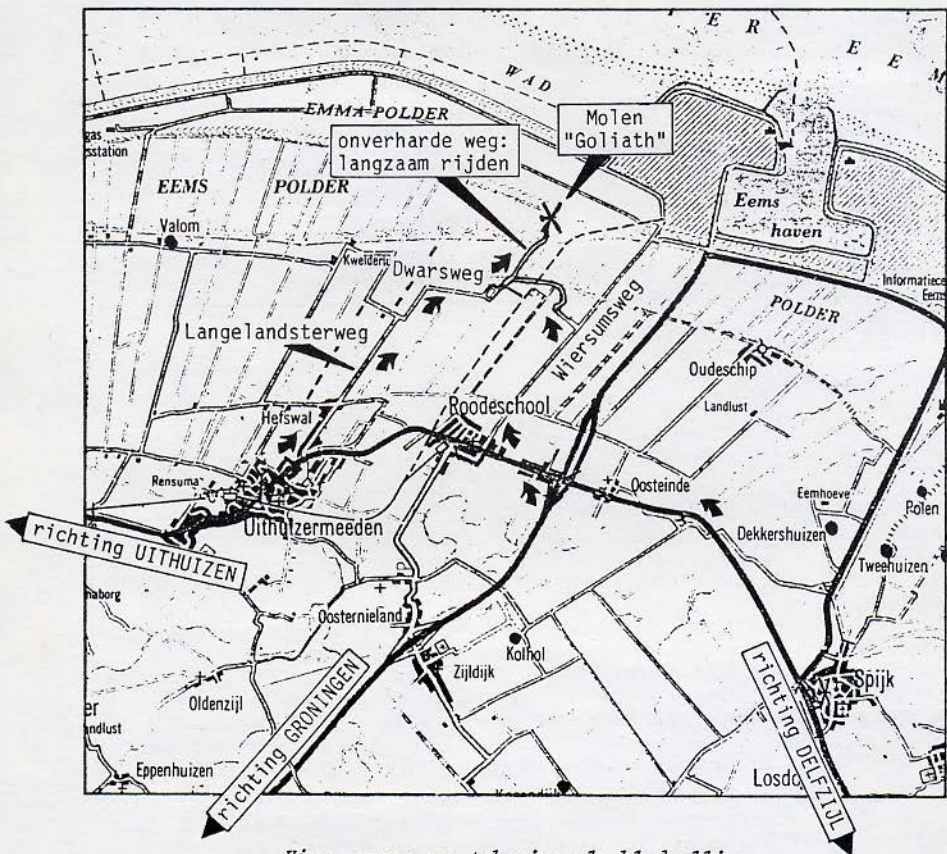
Nu twee hoofddekseksels nat en één man, lachend kijken we elkaar aan. De bijrijder voelt de kou toeslaan, is in korte tijd verkleumd en gaat dan maar snel naar het busje.

Wanneer ik op de fiets stap om naar huis te gaan, zie ik alleen maar blote onderbenen, die zorgvuldig gedroogd worden voor het raam, hij heeft gelukkig droge sokken bij zich.

Ik zie het nog voor me.

Even later rijden ze me voorbij en ik zeg: *"Dag clowns"*, maar dat krijgen ze niet meer mee.

Een veel gestelde vraag: Hoe kom ik bij de molen *Goliath*?
Hierbij een kaartje voor bezoekers.

Hier zomaar een tekening als bladvulling:
de askop van molen "Dijkstra" te Winschoten.

